

БЕЛАРУСКАЯ

МАЙ 1990 №2 НЕЗАЛЕЖНАЯ ГАЗЕТА

Сягоньня ў нумары: ЗЯНОН ПАЗНЯК. ПРАМОВА НА СЭСІІ
ВЯРХОВНАГА САВЕТА БССР

◆ ЛІТВА І ЯЕ МЕЖЫ. У.І. ЛЕНІН ПРЫЗНАВАЎ МЯЖУ ЛІТВЫ ПА НІМАНУ

◆ ДУКАТ - ШЛЯХ ДА СВАБОДЫ. ЦІ БУДЗЕ БЕЛАРУСКАЯ ВАЛЮТА ?

◆ ВЕРНЫ С. СОКАЛАВА-ВОЮША І Д. БІЧЭЛЬ-ЗАГНЕТАВАЙ ◆ ІНФАРМАЦЫЯ

Proclamation

*Office of the Mayor
of the
City of New York*

На працягу мінулага стагоддзя Беларусы, якія
імігравалі ў Нью-Ёрк, зрабілі ўклад у энэргію
і шматстайнасць нашага места,

іхняя стойкасць у абароне справядлівасці службы
паўсюдна натхненнем іншым свабодалюбным людзям,

паколькі на дзень 25 сакавіка 1990 году прыпадаюць
72-ія ўгодкі абвешчання Беларускае Народнае Рэспублікі,

і ньюёркаўцы беларускага паходжання адзначаюць гэтак
свята штагоду праграмамі, што падтрымваюць дух
свабоднае Беларусі і захаванне ды пашырэнне багацця
беларускае мовы і традыцыяў,

я, Дэйвід Дынкінс, мэр места Нью-Ёрку, у знак прызнання
вялікага ўкладу, зробленага Амэрыканцамі беларускага
паходжання ў шматстайнасць і энэргію нашага места,
абвешчаю гэтым дзень 25 сакавіка 1990 году

"Днём ушанавання беларускае Незалежнасці"

Дэйвід Н. Дынкінс,
мэр

ЗЯНОН ПАЗНЯК: ВАШ ЧАС МІНАВАЎ... ПРАМОВА НА СЭСІІ Вярхоўнага Савета БССР

Паважаньня дэпутаты! Чатыры дні я не выступаў. Я здзіўлены да глыбіні душы тым, што ў нас адбылося. Мне здзіўляе, што гэтага не разумець. За чатыры дні нашых паседжаньняў мы прыйшлі да палітычнага крызісу ў рэспубліцы і да крызісу ў Вярхоўным Саавеце БССР - і мы гэтага ня хочам зразумець.

У якой абстаноўцы засядае наша сэсія? У абстаноўцы, калі бастуе Гомель. Калі такое было, калі забастоўшчыкаў падтрымваюць партыйныя камітэты, саветы працоўных калектываў, дзесяткі тысяч людзей, калі напружаная абстаноўка ў Менску, на магільнішчыне?! І мы чатыры дні засядаем і "не разумеем", што адбываецца. Мы нават ня ў стане былі зрабіць аналіз, што склалася ў Вярхоўным Саавеце БССР, і як сябе паводзіць у такой абстаноўцы.

Стан Вярхоўнага Савета палітычна не адпавядае становішчу грамадства, і т. Сакалову цудоўна вядома па тых зацьяльных дасьледваньнях, якія былі прадстаўлены, што парталарат у грамадстве падтрымвае ад 3 да 7 працэнтаў, у Вярхоўным Саавеце апаратчыкі складаюць большасьць і могуць прыняць любое рашэньне.

Народны фронт у Вярхоўным Саавеце мае ня больш 15 чалавек, меншасьць складаюць і дэмакратычныя сілы.

У такой сітуацыі мы павінны стварыць такі Вярхоўны Савет, які быў бы дзейзольны і мог бы адпавядаць таму становішчу, якое склалася ў грамадстве.

Для гэтага ні зь левага, ні з правага боку абраны Старшыня Вярхоўнага Савета не збалансуе суадносіны сіл. Патрэбны быў такі Старшыня, які ўзьму бы курс на згоду - і трэба сказаць, што дэпутаты ад Народнага Фронта зразумелі гэта.

14 мая "Дэмакратычная Плятформа" была практычна распушчана і створаны Дэмакратычны Клюб з задачай скансалідаваць усе дэмакратычныя сілы ў Вярхоўным Саавеце, у тым ліку сілы парталарата, калі яны радыкальна думакць. Менавіта ад гэтай ініцыятывы былі выстаўлены незалежныя кандыдаты - Кавалёнак і Шушкевіч.

Вы учора чулі іх прамовы. Гэта згодніцкія праграмы - і па пытаньнях суверэнітэта, і па пытаньнях адносінаў да партыі, і нават па адносінах да Чарнобыля, што прагучала ў выступленьні тав. Кавалёнка, які засьведчыў, што дзеля згоды ў нашым грамадстве, дзеля кансалідацыі сіл у Вярхоўным Саавеце, каб мы былі дзейзольнымі - ён, калі стане Старшынёй, ня будзе ўспамінаць вінаватых у чарнобыльскай трагедыі, таму што шмат хто зь іх сядзіць у гэтай залі. Гэта вырашыць толькі народ, і Кавалёнак узяў на сябе адказнасьць дзеля таго, каб кансаладавацца і наша грамадства не прывесці да расколу...

І вы адхілілі гэтых дэпутатаў! Гэта быў адзіны варыянт, калі мы маглі працаваць плённа...

Што мы маем цяпер? Праходзіны дэпутата ад парталарата - гэта практычны захоп улады, тым больш, што гэта адбылося фактычна з парушэньнем Канстытуцыі, аб чым было засьведчана дэпутатамі-хрыстамі.

Што мы атрымалі? Учора вечарам мы атрымалі тысячы людзей, якія спалывалі білеты перад помнікам Леніна. Гэта вылілася стыхійна - я быў гэтаму сьведкай... Калі ў Менску такое было?!

Далей. Мы можам не спыніць тое, што зараз адбываецца ў Менску, таму што ў сакратарыят ракою наплывалі заявы ад працоўных калектываў і партыйных арганізацыяў, у якіх выказваецца нязго-

да на вылучэнне кандыдата Дземянця. Калі такое было? Няўжо прадстаўнікі Кампартыі не адчулі таго напружання, якое было і знутры вашай партыі, і знутры ўсяго грамадства?

Няўжо элементарна ня можна было зразумець, як зьняць напружаньне ў грамадстве?! І вось вынік: цяпер могуць пачацца забастоўкі ў Гомелі, забастоўкі ў Менску, таму што рабочыя з "Гранату", з "Гарызонту", тысячы рабочых, на якіх вы стараецеся абалірацца, а іх лісты вы учора нават не зачыталі, сьведчаць аб тым... І на плошчу Леніна могуць прыйсці не 3 тыс. малавек, а 300 тыс. - і як вы будзеце, тав.Сакалоў! - разганяць іх танкамі?! А вы ўпэўненыя, што танкі пойдучь за вамі?!

Таму я павінен сказаць, што тая сітуацыя, якая склалася ў грамадстве... шум на залі... у тым вінаватая ў першую чаргу камуністычная група Вярхоўнага Савета! Народны фронт увесь час імкнуўся ісці на кансалідацыю. Тут склалася такая магчымасць і калі засядала камуністычная група, мы, беспартыйныя, прыйшлі, каб разам абмеркаваць, як нам дзейнічаць, і каб выказаць тры пралановы, пра якія я гавару зараз...

Нас сустрэла ахова - і нас, дэпутатаў, не пусцілі. Гэта дыскрымінацыя дэпутатаў...

Тыкаякая ж гэта "кансалідацыя"?! Хто будзе несці адказнасць за той палітычны крызіс, які вы стварылі?

Чаму ніхто з вас не выйшаў да гэтых людзей? І другое пытаньне: як можна не заўважаць у Вярхоўным Савете дэмакратычных дэпутатаў, якія маюць трэцю частку галасоў?

Без уліку гэтага Вярхоўны Савет будзе не дзейздольны, таму я праланую: не праводзіць сьгоння паседжаньне сясіі...

Праланую правесці яго ў панядзелак, праз дзень, і паставіць пытаньне аб пераглядзе выніку выбараў старшынні Вярхоўнага Савета і аб назначэньні новых выбараў, тым больш, што тыя выбары адбыліся на неканстатэцыйнай аснове.

Тым самым мы падцьвердзім сваю адказнасць за лёс народа, тым самым мы можам падняць Вярхоўны Савет і ўсё грамадства, зьняць цяперашнюю напружанасць.

Тая кан'рантацыя, да якой імкнецца камуністычная група, ні да чаго добрага не прывядзе ў Вярхоўным Савете, таму я прашу вас прыслухацца да маіх слоў і сьгоння пасля паседжанья я прашу вас асабіста, Ахрэм Аўсеевіч, вас, тав.Камай, вас, тав.Арцыменя, вас, тав.Краўчанка, а і ўсіх дэпутатаў камуністычнай групы выйсці на плошчу пагаварыць зь людзьмі!

Вы ездзілі ў Гомель і не зрабілі з гэтага ніякіх вывадаў, а вывады трэба было зрабіць. І вельмі шкада, што ў нас утварыўся не дзейздольны Вярхоўны Савет... крык на залі: "Время прошло!"... в а ш е время прошло, не моё время - а ваше.

Пасля прамовы З.Пазьняка "старшыня" М.Дземянцей быў вымушаны абвясціць перапынак. Паколькі за С.Шушкевіча ў першы дзень галасавала 118 дэпутатаў, болей аднае трэці, і сясія магла быць сарваная, апарат ЦК КПБ быў вымушаны зьмяніць "сцэнарыі".

М.Дземянцей зьняў сваю ж праланову аб абраньні сваім намесьнікам І.Малко, другога сакратара Гродзенскага абкама КПБ, і сам праланаваў... С.Шушкевіча.

Пераважнай большасьцю галасоў С.Шушкевіч, прафэсар, прарэктар па навуцы Беларускага Дзяржаўнага Унівэрсітэту, абіраецца першым намесьнікам Старшынні Вярхоўнага Савета БССР.

Запіс па дыктафону.

Менск, 19 маі 1990 года.

ЛІТВА І ЯЕ МЕЖЫ

Паглядзіце на ману справа, Вось яна - Літва. Тая самая, што аддзяляецца. Ды яшчэ паводле Ураду БССР "прыхапіла з сабой" беларускія землі. Таму наш "патрыятычны" Урад, які ня ведае, між іншым, нават беларускае мовы, запатрабаваў, каб Вільня і Віленскі край былі перададзены БССР, калі... Літва аддзяляецца.

А калі не аддзяляецца, тады ўсё законна - і Вільнюс належыць да літоўцаў, дакладней, да "савецкіх літоўцаў".

Калі ж БНФ і "Саюзіс" прынялі супольную заяву з шанаваньнем існаючых межаў і ўзнаньнем інтарэсаў беларускага насельніцтва на Віленшчыне, а літоўскага на Гарадзеншчыне і асудзілі дзеянні ўрадаў СССР і БССР як правакацыйныя, пачаўся новы крык "як жа?! аддаваць сваё?!".

Вось і паглядзім, што такое сваё - з пункту гледжаньня ЦК КПБ і камуністычных палітыкаў.

Літоўская Рэспубліка абвясціла незалежнасьць 16 лютага 1918 года - ва ўмовах нямецкае акупацыі. Беларуская Рэспубліка абвясціла сваю незалежнасьць 25 сакавіка 1918 года - ва ўмовах нямецкае акупацыі. Той і той урад канфліктавалі і з бальшавікамі і зь немцамі. На Літву і на Беларусь наступалі пазьней польскія і савецкія войскі. Геаграфічнае палажэньне Літвы было больш выгодным - "рука Масквы" у той час да яе не дацягнулася. Залежала на Літве і Ю. Пілсудскаму, "начальны вудз" хацеў захаваць нейтралітэт хаця ж на адным участку фронту: таму што Беларусь у агні, Шлёнск у агні і Львоў у агні...

Літоўцам тады пашанцавала больш. Урад "Гарыбні", між іншым, таксама "савет", але бальшавікі дзейнічалі тады літоўцаў на "савецкіх", гэта значыць, сваіх і... "тарыбаўскіх"! - здолеў застацца пры ўладзе і маючы пад рукой тысячы "латыскіх стралкоў" з былой царскай арміі, але літоўскае нацыянальнасьці, сфармаваў армію Літвы амаль у 100 тыс. чалавек. На той час гэта была сіла, а з сілай лічыліся. Лічыўся, як разумны чалавек, і У. І. Ленін...

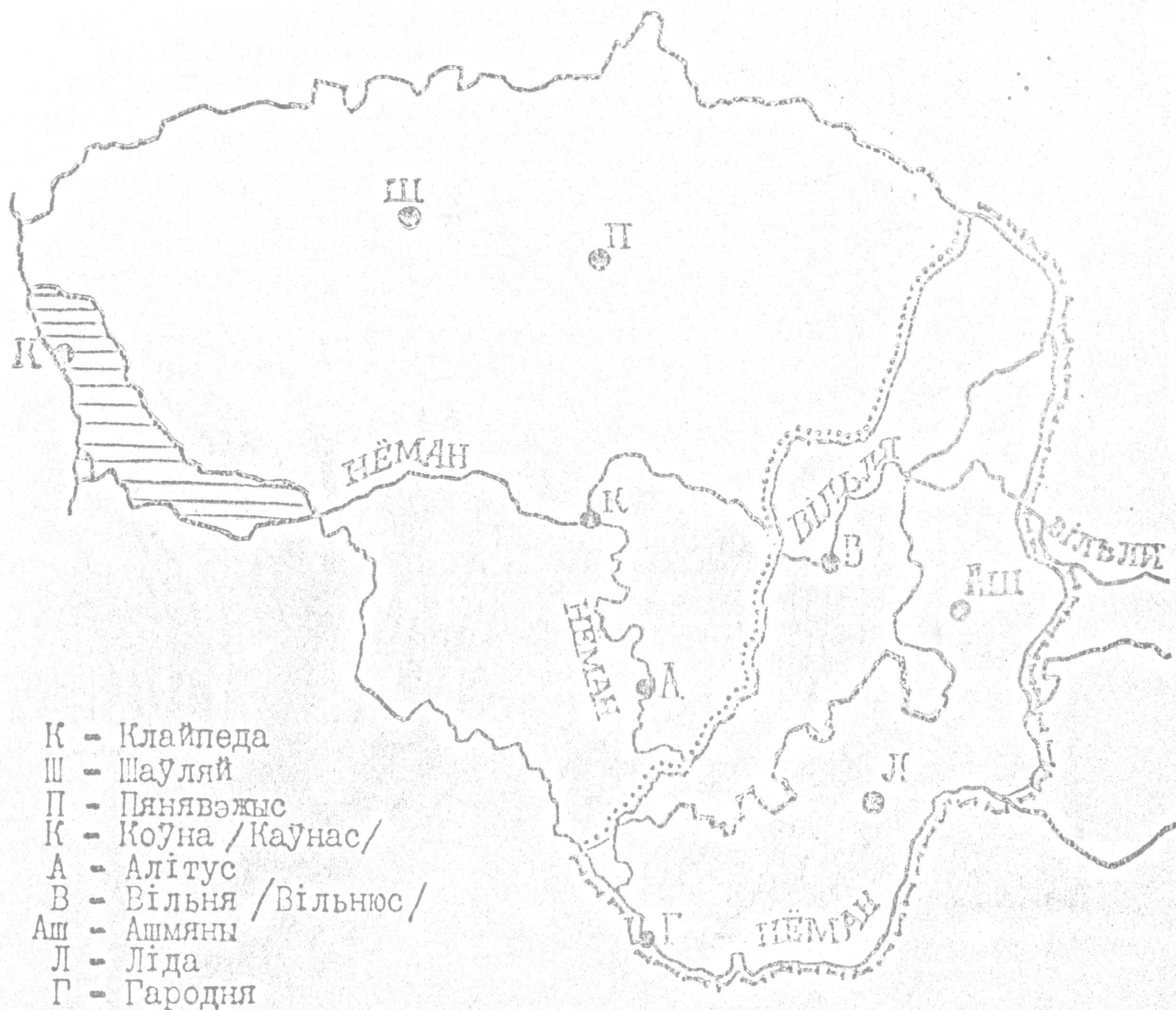
Лета 1920 года. Вайна з Польшчай пагражае перарасьці ў вайну з усёй Эўропай - з аднаго боку, спакуса, але з другога рызыка. Пасьля спрэчак з удзелам Л. Д. Троцкага прымаецца рашэньне: паколькі "звязьвацца" з прыбалтыцкімі народамі азначае апроч мільённае польскае арміі ўбачыць перад сабой 250-300 тыс. эстонцаў, латышоў і літоўцаў, а за імі саюзныя флёты, а вайна з Польшчай ужо ідзе і пагражае стратай Беларусі і часткі Украіны, перанесьці ўвесь удар на Ю. Пілсудскага. Адначасова ўрэгуляваць справы з суседзьмі Польшчы.

Савецкая дыпляматыя дэманструе пуды ў пашуківаньню кантактаў з урадамі Германіі, Літвы, Латвіі. "Прапановы не да адмаўленьня". Гаранты і абяцаньні. Прызнаньне і незалежнасьць.

12 ліпеня 1920 года падпісваецца ўклад паміж РСФСР і Літвой, з савецкага боку - У. Ленін і Г. Чычэрін. Вышэйшы ўзровень. Па гэтаму ўкладу ўзнаная праз РСФСР мяжа Літвы з поўдня праведзеная па-вайсковаму проста... па р. Нёман і далей па мяжы паміж былымі Мінскай і Віленскай Губэрніямі.

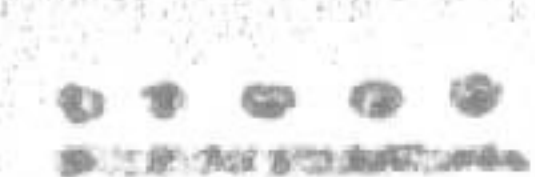
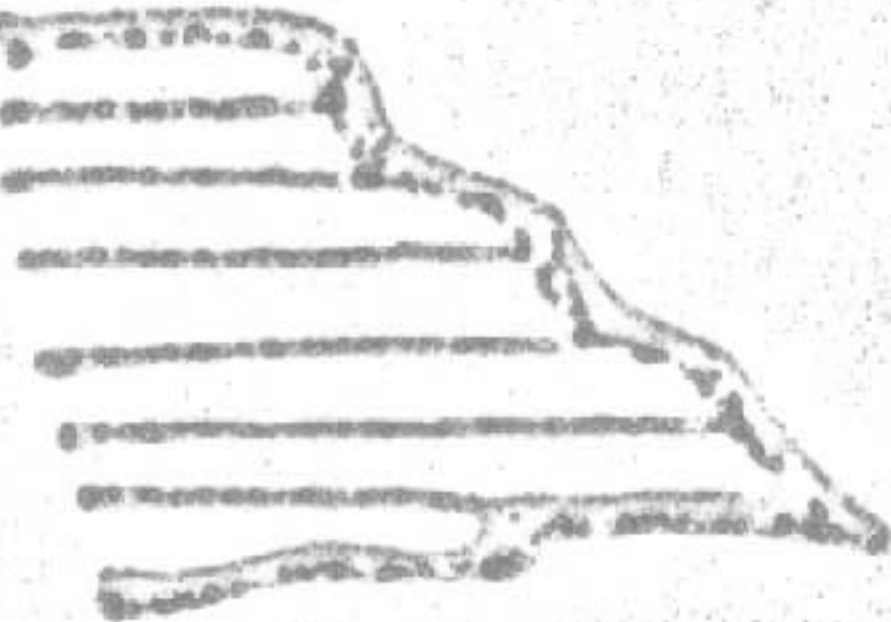
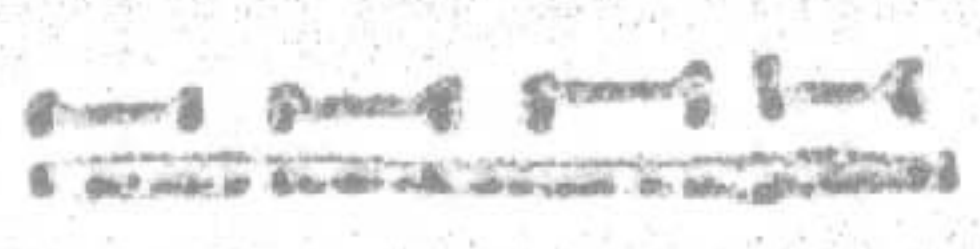
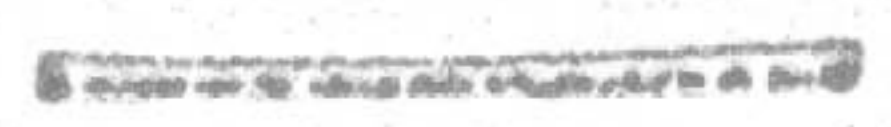
Кіраўніцтва РСФСР задаволенае: па-першае, Літва выключаная з гульні, па-другое, над Польшчай зь яе прэтэнзіямі на Вільню цяпер пры кожным выпадку з поўначы будзе завісаць літоўскі кулак у 100 тыс. штыкоў.

- К - Клайпеда
- Ш - Шауляй
- П - Пянявэжыс
- К - Коўна /Каўнас/
- А - Алітус
- В - Вільня /Вільнюс/
- Аш - Ашмяны
- Л - Ліда
- Г - Гародня

У М О У Н Н Я   З Н А К І :

- - межы Літоўскае Рэспублікі у 1918-40 гг. ;
- - тэрыторыя Клайпедскага краю, далучанага да Літвы ў 1922 годзе рашэньнем Лігі Нацый на этнаграфічнай падставе і анэксаванага гітлераўскай Германіяй ў 1939 годзе ;
- - межы Літоўскае Рэспублікі паводле мірнага Укладу паміж Літвой і ленінскім урадам РСФСР 1920 году ;
- - межы Літоўскае ССР з 1945-га па 1990 год і межы Літоўскае Рэспублікі з 1990 году.

Беларусы? Якія беларусы? Так, 1 студзеня 1990 году была абвешчана і савецкая Беларусь, але праз два месяцы яе тэрыторыю скарацілі да ... цяперашняй Мінскай вобласці, а кіраўніцтва змянілі. Потым існаваньне ССРБ было ... прыпыненае. На вуліцы год 1920-ты. У Беларусі кіруе Заходні фронт і камісія Ф. Дзяржынскага і Ф. Кона, на чыфронта М. Тухачэўскі падпісаў загад: "На Варшаву! На Берлін!". Камунізм зараз будзе, а вы тут са сваёй Беларусью...

Дарэчы, ад укладу 12.7.1920г. савецкі Урад не адмаўляўся і потым, пра што сьведчаць Пакт аб ненападзе ад 22.9.1926г. ды яго працягавыі 6.5.1931г. і 3.4.1934г.

Больш таго, СССР лічыў, што Польшча не мае на Вільню ніякіх

правоў і выступаў у тых часы "другом литовского народа", напрыклад, Масква "с пониманием" ставілася да таго, што Урад Літвы лічыў Коўна не сталіцай, а толькі месцам свайго часовага пабыту, сталіцай жа ў літоўцаў лічылася Вільня, часова, на іх думку, акупаваная праз палякаў у выніку рэйду генерала Жэлігоўскага.

Калі дайшло да змовы Сталіна і Гітлера, больш вядомай чамусьці як пакт Молатава-Рыбэнтропа, то дэмаркацыя паміж Германіяй і СССР першапачаткова йшла па лініі "паўночная мяжа Літвы-Нараў-Вісла-Сян". Гэта значыць, што Літву меркавалася перадаць Германіі, а паколькі СССР узнаваў за Літвой межы 1920г., - па Леніну! - то зразумела, чаму Вільня і Віленскі в.д. былі пасля разгрому Польшчы перададзеныя Літве: Сталін выконваў абавязкі паводле "Пакту аб ненападзе".

Аднак пазьней Іосіф Вісарыёнавіч перадумаў. Ён запрапанаваў Гітлеру памянша адваяванай тэрыторыяй: да Германіі адыйшлі два польскія ваяводства - правабярэжная частка Варшаўскага і Люблінскага, а да СССР Літва.

Гэта было замацавана адпаведным пагадненнем паміж СССР і Літвой, а позьней восенню 1939 года літоўская армія заняла Вільню, зь якой напярэдадзень адступіла Чырвоная Армія.

Акупацыя балтыцкіх рэспублікаў летам 1940 года дастаткова падрабязна апісаная як у заходняй ці літоўскай, так і ў савецкай прэсе; найбольш важкі аргумент, што гэта была менавіта акупацыя, а не рэвалюцыя, як заўсёды, паходзіць ад ваенных: Прыбалтыцкая вайсковая акруга была ўтвораная загадам наркама абароны СССР на месяц раней, чым ... адбыліся народныя рэвалюцыі ў Літве, Латвіі і Эстоніі - унікальная ў гісторыі зьява, калі адна суверэнная дзяржава ўключае ў сваю вайсковую акругу тэрыторыю суседніх суверэнных дзяржаваў.

Што датычыцца Клайпеды, дык да Літвы яна была далучаная рашэннем Лігі Нацый у 1922 годзе, а вясной 1939 года там высадзіўся нямецкі дэсант - толькі пасля гэтага ў клайпэдскім краі правялі рэфэрэндум, па выніках якога Літва была вымушаная згадзіцца на патрабаванні Гітлера і аддаць Клайпеду.

Такім чынам, ні Урад СССР, ні Урад БССР, якія лічаць сябе правапрыймальнікамі "дела Ленина", а значыць, узяць і літоўскую мяжу па Нёману, ня могуць мець да Літвы ніякіх тэрытарыяльных патрабаванняў.

Мяжа на гэтых землях перасоўвалася шмат разоў. Калі паглядзець на карту, лёгка заўважыць, што раён верхняга Нёмана і Віліі па ўкладу РСФСР-Літва адходзіў цалкам Літве, а па выніках вайны 1919-20гг. апынуўся ў Польшчы. Толькі пасля 1944-га года была праведзеная мяжа прыблізна пасярэдзіне Віленскага краю, але нават пры гэтым у Літве апынулася 300 тыс. беларусаў і палякаў, а на Беларусі 50 тыс. літоўцаў.

Пра тое, як жывуць гэтыя людзі, ці ёсць у іх нацыянальныя школы і культурныя асяродкі, ці патрэбная ім рэальная дапамога і ці не досыць зь іх "патрыятычнае" абароны ў выглядзе пустых і нікчэмных заяваў, да вясны 1990 года Урад БССР не пытаў.

Але што чакаць ад Дземянца і Сакалова апроч выканання ўсяго, чаго Масква захоча... Тут дзіва няма.

Здзіўляе толькі, ці вырачацца тав. Сакалоў свайго "святэга" Уладзіміра Ільліча і яго нёманскую мяжу Літвы, калі раптам выцягнуць тых мапы з 1920 года і пхнуць нам пад нос...

Але пакуль што Літва ніякіх надуманых тэрытарыяльных патрабаванняў да Беларусі не выказвала. Нашы суседзі - людзі парадочныя. Ім сорамна выглядаць сьмешна.

На жаль, да свае гульні ў "літоўскую пагрозу" камуністычныя палітыкі зацягваюць нават ... ахвяраў Чарнобыля. Апошнім часам па Менску кружляюць чуткі, што перасяленцам з Хойнікаў, Нароўлі, Краснаполья ўжо абяцаныя кватэры пад Вільняй - "на новай зямліцы". Іначай адсяліць, бачыце, "нет возможности"...

Хаця ж плаціць Мінэнерга СССР народныя складкі на ліквідацыю катастрофы, а самім адбываць марскія круізы на валюту, сабраную беларускай эміграцыяй для хворых дзяцей, у камуністычных "беларускіх" чыноўнікаў магчыма сьць ёсць.

В. Барысаў

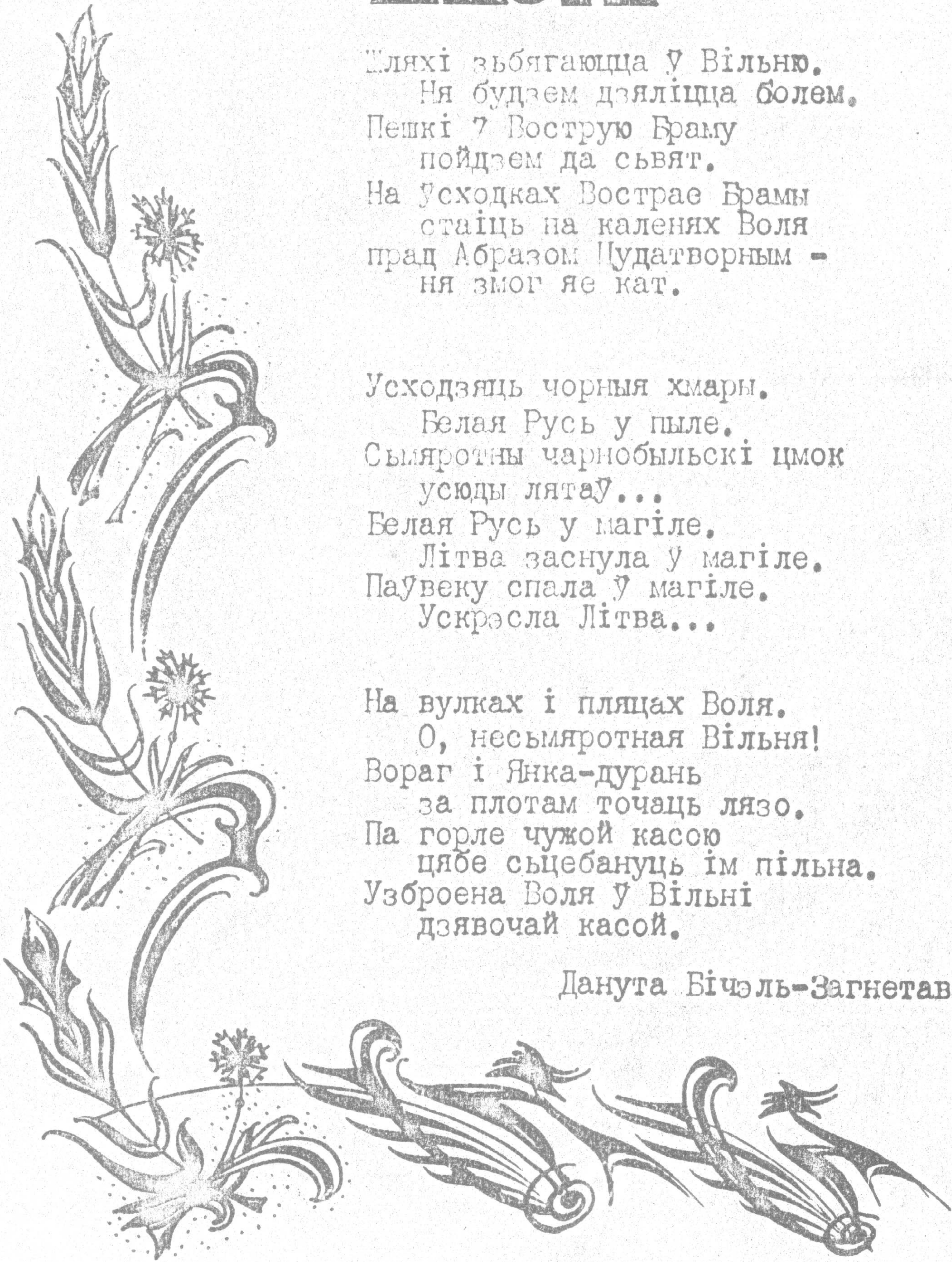
L'ALSVE

Шляхі зьбягаюцца ў Вільню.
Ня будзем дзяліцца болем.
Пешкі ў Вострую Браму
пойдзем да сьвят.
На ўсходках Вострае Бrame
стаіць на каленях Воля
прад Абрамом Цудатворным -
ня змог яе кат.

Усходзяць чорныя хмары.
Белая Русь у пыле.
Сьмяротны чарнобыльскі цмок
усюды лятаў...
Белая Русь у магіле.
Літва заснула ў магіле.
Паўвеку спала ў магіле.
Ускрэсла Літва...

На вулках і пляцах Воля.
О, несьмяротная Вільня!
Вораг і Янка-дурань
за плотам точаць лязо.
Па горле чужой касой
цябе сьцебануць ім пільна.
Узброена Воля ў Вільні
дзявочай касой.

Данута Бічэль-Загнетава

КОММЮНИКЕ ПРАВИТЕЛЬСТВА ЛИТВЫ ОБ ЭКОНОМИЧЕСКОМ ПОЛОЖЕНИИ РЕСПУБЛИКИ

НА 7 МАЯ 1990 ГОДА, ПОВЕДЕЛЬНИК
„ЛЕТУВОС РИТАС“

На девятнадцатые сутки экономической блокады в Литве поставки энергетических ресурсов не изменились. Товары населению из СССР в выходные дни поставлялись нормально - их получено на 4,6 миллиона рублей.

В апреле СССР по централизованным договорам Литве не поставил: Бумаги - около 25 процентов, чёрных металлов - 50 процентов, поставки древесины, полистирола и полиэтилена почти полностью остановлены.

Руководители Министерства сельского хозяйства, установившие контакты с должностными лицами соответствующих ведомств СССР, информировали о том, что поставки фуражного зерна и белковых добавок из СССР в Литву на старых условиях в принципе возможны и в будущем. Правительственная комиссия по регулированию экономического положения, рассмотрев создавшуюся ситуацию в пределах своих полномочий, решила обратиться в Государственную противоблокадную комиссию, которая могла бы принять существенные решения.

В развитии и углублении непосредственных связей с изготовителями в СССР сделан шаг вперёд по установлению контактов с партнёрами в соседней Белоруссии. Координировать взаимный обмен решено на правительственном уровне.

Министерства экономики и энергетики внесли предложения о возможности приобретения и продажах бензина по коммерческим ценам. Окончательное решение по этому вопросу будет принято Государственной противоблокадной комиссией. С учётом поступающих сигналов о следующих транзитом через Литву нефтепродуктах в неисправных цистернах правительственная комиссия дала указание ужесточить контроль за экологическим и противопожарным состоянием этого транспортного средства.

Литовское Правительство считает необходимым ускорить развитие направлений перестройки хозяйства Республики, выявившихся во время блокады. Для этого нужно как можно быстрее вместе с парламентом определить приоритеты и основные пути развития хозяйства независимой Литвы.

● РЕКЛАМА ●

БЕЛАРУС
Адрес *Address: P.O. BOX 178,*
Jamaica, N.Y. 11432, USA

"БЕЛАРУС" - беларуская газета ў свабодным сьвеце.
Выданьне Беларуска-Амэрыканскага Задзіночаньня.
Выдаецца ў Нью-Ёрку, Злучаныя Штаты Амэрыкі.

УВАГА! "БЕЛАРУС" друкуе лісты жыхароў Беларусі, якія патрабуюць дапамогі ад суайчыннікаў за мяжой або маюць намер пераехаць у ЗША, Канаду і іншыя краіны вольнага сьвету

ДУКАТ ШЛЯХ ДА СВАБОДЫ

Тыя трыццаць срэбнікаў
юдавай свабоды
мы заменім хай адным
вольнасыці дукатам!

С. Сокалаў-Воюн

Два гады назад ідыялягічныя супрацоўнікі райкамаў КПБ страшлі калгаснікаў тым, што "нефармалы" і "экстрэмісты" з БНФ хочучь завесці свае беларускія грошы. Людзі жахаліся — як жа ж так, рабіць ня хочучь, а грошы будуць мець?!

У тыя ж часы і шматлікія эканамісты выступалі супроць эканамічнай самастойнасыці Беларусі, спасылаючыся на тое, што без натуральных рэсурсаў рэспубліка доўга не працягне і што прадпрыемства не атрымае нічога, калі "диктатура Масквы будзе заменена диктатурай Мінска".

Запалохвалі таксама і дафіцытам усяго, што можа быць і чаго быць ня можа, калі Беларусь выйдзе са складу СССР. Былі, наадварот, вялікія спадзяваньні на рэформу ўсяе "общесоюзной" гаспадаркі, на Мікалая Іванавіча, на Міхаіла Сяргеевіча...

На справе атрымалася крыху іначай. Бясконцыя паседжаньні Вярхоўнага Савета СССР скончыліся нічым, урад М. Рыжкова ня здолеў адмовіцца ад каманднага стылю, усе яго пастановы і рашэньні не стваралі новы парадак эканамічных адносінаў, але заблыталі і ламалі старую сістэму забесьпячэньня, у выніку чаго парушыўся рытм працы практычна ўсяе гаспадаркі, а "выкручвацца" самастойна прадпрыемствы таксама не маглі, не парушаючы шматлікіх інструкцыяў і нават "законаў".

Так папулярныя цяпер "прамыя сувязі" азначаюць, што прадпрыемствы фактычна вымушаны махнуць рукой на цэнтралізаваную апеку і заняцца самаратаваньнем л ю б ы м і сродкамі, толькі звонку, — для міністэрства і пракуратуры! — захоўваючы выгляд планавае дысцыпліны і планавага забесьпячэньня.

На справе ў СССР ужо існуе рынак — ч о р н ы рынак.

Пры ўсіх пакутах трэба захоўваць, аднак, і разуменьне таго, што быць іначай ня можа. Рынак можна ўрэгулёваць, але немагчыма ствараць па плану — рэгуляваньню ж паддаецца толькі нешта, што ўзьнікла стыхійна, само сабою, з практычных патрэбаў. Дык што і як павінна рэгуляваць дзяржава?

Самае дрэннае на чорным рынку — цэны. Забытанась прывяла да таго, што цэвік часам даражэй за інструмент, а дошкі даражэй мэблі. Цэны ўстанаўляюцца часцей за ўсё стыхійна, або ў натуральным значэньні: два ровары = самазвал. Сапраўдная вартасьць рубля ўжо даўно значна ніжэй за намінальную.

У такіх умовах той, хто працуе лепш, зарабляе горш, паколькі не мае аніякай магчымасьці абароны вынікаў свае працы — заробленае ў рублях імгненна абясцэньваецца. Спадзяваньні на заробак валюты таксама хутчэй за ўсё чыста эмацыянальныя: па-першае, той жа ўрад М. Рыжкова пакідае прадпрыемству ... 15-20 працэнтаў усяго зыску, і гэта лічыцца ільготай! Па-другое, ёсьць і аб'ектыўныя цяжкасьці з пашуківаньнем валютнага рынку: нізкая якасьць, дрэннае веданьне міжнародных сувязяў і ўзаемадачыненьняў, няўстойлівасьць самога прадпрыемства і г.д.

Пры больш уважлівым вывучэнні знутранага рынку, можна заўважыць, што па так званых "рэгіёнах" сітуацыя да нядаўняга часу, - пры больш-менш моцным рублі! - была зусім розная і, самае дзіўнае, адлюстроўвала вынікі працы рэальным узроўнем жыцця, а вось нівеліраваньне пачалося як раз з развалам планавай гаспадаркі, але ні ў якім разе ня ў сувязі з палітычнымі падзеямі. "Благодная" Літва наўрад ці жыве горш за паслухмяную Беларусь. Што датычыцца крыку "нас абіраюць!", то нават калі зменшыць у СССР так званыя "натуральныя пастаўкі", прыдзецца зменшыць адпаведныя натуральныя закупы: ліквідуючы дэфіцыт мяса, можна хварець на дэфіцыт паліва і г.д.

"І што ж тут новага?" - спытае чытач. Так, прыхільнікі цэнтралізацыі таксама сьцьвярджаюць, што падзіноце рэспублікі загінуць, але "цэнтралісты" не жадаюць слухаць пра тое, што выдайнасьць працы на аднаго чалавека ў розных рэгіёнах адрозьніваецца ледзь не ў дзесяці разоў!

З Беларусі вывозяць не мяса і не масла - вывозяць працу.

Спробы перагледзець цэны ў прамысловасьці або сельскай гаспадарцы ці дыферэнцыяцыя цэнаў па рэгіёнах ня можа праводзіцца цэнтралізавана, таму што на справе гэта звычайнае падвышэньне цэнаў і пераразьмеркаваньне зыскаў паміж а г у л ь н а с а ю з н ы м і міністэрствамі, але не паміж рэгіёнамі.

Рэспубліку абароніць не свае цэны і не продаж па пашпартых, але свая нацыянальная валюта. Наяўнасьць такой валюты нам сягонья выгодна па трох прычынах: па-першае, пры параўнальна моцнай сельскай гаспадарцы ў нас прамысловасьць у асноўным працаёмістая - вываз будзе пераўвышаць увоз, а розьніца заставацца ў Беларусі, па-другое, застрашваньне энергетычнай залежнасьцю ад СССР споўніцца... пры адсутнасьці свае валюты, паколькі гэта на ці позна за электраносьбіты Масква патрабуе Валюту і са "сваіх" - а дзе ж браць даяры іначай? - так што лепш плаціць сваёй валютай, чым набываць чужую, па-трэцяе, узровень выдайнасьці працы зьяўляецца ня толькі эканамічным, але і нацыянальным крытэрыям, чымсьці больш сталым, як нам звычайна здаецца, вышэйшы узровень выдайнасьці, чым у самай вялікай рэспубліцы - РСФСР, гарантуе нам вышэйшы курс беларускага дуката адносна расейскага рубля, коштам чаго будзе фактычна палепшаны ўзровень жыцця ў Беларусі, паколькі мы лягчэй перанясем надыходзячы крызіс, чым Расейская Фэдэрацыя.

Сягонья справа "пра беларускія грошы" высьлізнулася з-пад райкамаў КПБ - пра дукаты паведамляла нават "Звязда", пра тое ж памінаў, не падаючы назвы, і прэм'ер В.Кебіч у апошнім вывядзе. Засталося пераадолець апошнюю перашкоду - псіхалагічны бар'ер.

Як гэта можа выглядаць практычна? Паводле папярэдніх падлікаў адзін дукат можа быць вымяняльны на два рублі - гэта пры той умове, калі заробак у "новых" дукатах будзе фармальна роўны заробку ў "старых" рублях, 150 рублёў = 150 дукатаў.

Праўда, заробак павялічыцца на справе ня ў два разы, але менш, паколькі дзеля ўмацаваньня дуката трэба будзе ўзьняць цэны працэнтаў на 15-20.

З другога боку, ад менскіх спекулянтаў вядома, што калі курс да рубля ўстанавіцца ўдвай, то на справе праз пэўны час за дукат могуць плаціць не два рублі, але тры с паловай-чатыры...

Здаецца, гэта лепш, чым цяпер.

Чакаем дукатаў!!!

Ігар Філімонаў

ВОСЬ РАЗЫДУЦА ХМАРЫ...

Хтось ад страху канаў,
хтосьці так існаваў,
хтосьці гінуў...
Хтосьці нес праз рэпрэсіі
праўды сьвятло!
Хтосьці ў смак гандляваў
шматпакутнай радзімай краінай --
не сваёй, а маёй,
бо сваёй у яго ня было!

Ён згубіў яе там,
дзе магілы бязьвінных паўсталі
дзе ля сытых сталоў,
дзе ля новых цыноў і пасадак,
дзе пасеяў віну і бяспамяцтва
вылюдак Сталін,
дзе два крокі наперад
былі як чатыры назад...

Я зьнявечаных брат,
сын забітых і брат скатаваных.
Я гітару сваю,
як мішэнь, пад прыцэлам нашу;
нашы душы ў агні,
нашы душы ў аднолькавых ранах --
на алтар Беларусі
прыносім мы нашу душу!

Тут сьмяротныя -- ўсе!
Я таксама памерці баюся --
не аддаўшы сябе,
да канца не згарэўшы ярчэй...
Вось разыдуца хмары
хоць крыху над Белаю Русьсю --
і тады ўжо нічога,
тады і загінуць лягчэй...

Можа, рана пра сьмерць?
Можа, я дзеля сьмерці -- зьялены?!...
Толькі вучыць мінулае
тых, хто туды зазірнуў:
аднагодкаў маіх
не дзiesiąткі, не сотні -- мільёны! --
дол халодны забраў назаўжды
і імён не вярнуў.

Хтось ад страху сканаў,
хтосьці так існаваў,
хтосьці гінуў...
Хтосьці нес праз рэпрэсіі
праўды сьвятло!
Хтосьці ў смак гандляваў
шматпакутнай радзімай краінай --
не сваёй, а маёй,
бо сваёй у яго не было!

С. Сокалаў-Вокуш

ІНФАРМАЦЫЯ

◆ ГОСУДАРСТВЕННАЯ ПУБЛИЧНАЯ БИБЛИОТЕКА

имени М. Е. САЛТЫКОВА-ШЕДРИНА

как государственное хранилище с целью сохранения культурного наследия собирает с 1810 года все виды изданий, выходящих на территории страны.

Библиотека обращается к независимым издателям с просьбой высылать по два экземпляра каждого выходящего издания по адресу:

191069 Ленинград, ул. Садовая, 18. ГПБ, Отдел комплектования.

◆ Віленская газета "Летувос Ритас" штомесяц зьяшчае беларускую старонку "ПАГОНЯ", якая рыхтуецца праз Таварыства Беларускай культуры ў Літве "Сябрына".

Другая праграма Літоўскага Раднё раз на два тыдні па суботах а гадзіне 12.30 на хвалі 271 м надае праграму на беларускай мове, якая рыхтуецца праз Таварыства Беларускай культуры ў Літве "Сябрына".

◆ СОЮЗ СОЦИАЛЬНОЙ ЗАЩИТЫ ВОЕННОСЛУЖАЩИХ И ЧЛЕНОВ ИХ СЕМЛИ "ЩИТ"

125190 Москва, а/я 39, Союз "Щит".

Телефакс 2999576.

Телефоны для связи: 133-68-93,
362-58-14,
362-22-24.

СЛУЖБА "ВОЕНЮРИСТ": Москва, ул. Авиамоторная, 12, ком. 107.
тел. 362-22-24.

С 11 до 16 часов ежедневно
кроме субботы и воскресенья.

◆ Газета Івейскае Рады БНФ "Адраджэньне" "Івейская крыніца" зьясьціла паведамленьне, што 25 сакавіка ўтвораны аргкамітэт Хрысьціянска-Дэмакратычнага Саюзу ў складзе 5 асоб. Статут і Праграма ХДС будуць надрукаваныя ў "Івейскай крыніцы", устаноўчы зьезд партыі мяркуецца правесці восеньню гэтага года.

За даведкамі зьвяртацца:

2-11-38, м. Іўе Ігар Карпікаў з 18.00 па 22.00.

2-67-49, м. Іўе Лявон Келдановіч з 18.00 па 22.00.

РЕДАКЦЫЯ
"Беларуская Кроніка". Незалежная грамадска-палітычная газета.
Погляды аўтараў не абавязкова аднаўдаюць поглядам рэдакцыі.
Друкуецца на арэндаванай тэхнічнай базе. Наклад 1000 экз.

=ЦАНА 40 КАП.=